Temmuz 1963 Sayı-1

Bu sayıda:

- "Yurdun sesi" niçin çıkıyor?
- Büyük tehlike
- Pahalılığın nedenleri
- Mektupların dili
- Kavel grevi ve sonuçları
- Toprak reformu üstüne
- Topraksız köylülerin yürüyüşü
- Aktüalite, reportaj, hikâye, v. s.

YURDUN SESİ

Aylık dergi

POLİTİKA

EKONOMİ

KÜLTÜR

„Yurdun sesi“ niçin çıkıyor?

Gözden ırak olan her şey gönülden de ırak olaydı, sıla hasreti, gurbet acısı diye bir şey olmazdı. Ama, bülbülü altın kafese koymuşlar da „Ah vatan! Ah vatan!“ diye inlemiş.

„Gurbet ne kadar acı
Ki, ne varsa içimde
Hepsi bana yabancı,
Hepsi başka biçimde.“

„Yurdun Sesi“, bir altın kafes bulmak ümidiyle yadellere düşmüş Türk çocuklarının gurbet acısını gidermek veya hafifletmek amacında değildir. Gurbet acısı yurt sevgisiyle ilgili kutsal bir acıdır. Sevenin acısı ise sevilen için tatlıdır. Ona dokunmamak, hattâ onu beslemek, dile getirmek gerek. Ama „Yurdun Sesi“ sadece bu amaçla da çıkmıyor. Ortada yalnız gurbet acısı yok, ve yalnız gurbettekilerin binbir çeşit acısı yok.

Memleketimiz tarihî günler yaşıyor, bir dönüm noktasında bulunuyor. Onu karanlık yollara sürüklemek istiyenler, itenler var. On yıllık Demokrat Parti iktidarının memleketi soktuğu çıkmazda hâlâ ayak direyenler var. Babalarımızın kanlarıyla kazanılan, Atatürkün bize gözbebeği gibi korumayı öğütlediği millî bağımsızlığımızdan bir iskelet kaldı. „Yurtta sulh, cihanda sulh“ politikasının yerini Osmanlı padişahlarının „Hazırol cenge!“ politikası aldı. Emperyalistlerin çıkarı için, yurdumuzdan uzak yabancı ülkelerde (Korede) binlerce Türk genci kırdırıldı. Askerî masraflar memleketin gelir kaynaklarını kuruttu, vergiler yükseldikçe yüksedi, hayat pahalılığı alabildiğine arttı. Ama, halkın sefaleti pahasına „her mahallede bir milyoner türetme“ politikasına devam edildi. Millî ekonominin düzeni bozuldu. Sözde memleketin efendisi olan köylü, ağanın toprağa hasret kölesi kalmakta devam etti. Çalışan insana, işçiye seçim zamanlarında vadedilenler seçimlerden sonra unutuldu ve bu yıllarca sürüp gitti. Hakkını istiyen işçi ezildi, yurtsever aydın sindirildi. Atatürkün ilkeleri kenara atıldı. Din bezirgânları gemi azıya aldılar. Memleket felâketle yüzyüze geldi.

Yadelde güneş ısıtmaz.
Atasözü

---

27 Mayıs ve onun getirdiği yeni Anayasa halka biraz nefes aldırdı, bir ümit ışığı getirdi; Atatürkün bağımsız, barışsever, halkçı Türkiyesine dönmek, onu geliştirmek imkânını yarattı. Ama, memlekete felâketler getiren ve daha korkunç bir geleceğe doğru uzanan yol kapanmadı. Gericilerin yıkıcı faaliyetleri önlenmedi.

Yeni Anayasa milletimizin ilerleme azminin, uzun ve çetin savaşların ürünüdür. Ama, Anayasa uygulanınca anayasadır. Onun ruhuna aykırı antidemokratik kanunlar yürürlükte kaldıkça, Anayasa yürürlükte sayılamaz. Memleketimizde şimdilik durum budur.

İki yolağzında bulunuyoruz. Bir yol kurtuluş yoludur; Atatürkün açtığı, yeni Anayasanın yeniden aydınlattığı yoldur: Hürriyete, bağımsızlığa, demokrasiye, barışa ve mutluluğa çıkar. Öbür yol, memleketin bugünkü duruma sürüklendiği yoldur. Gerici kuvvetler halkı yeniden bu yola çekmeğe çalışıyorlar. Savaş bu iki yolağzında oluyor. Bir yanda, siyasi görüşleri, partileri, inançları, servet durumları ayrı olan, ama yürekleri ayni yurtseverlikle çarpan namuslu insanlar, ilerici kuvvetler var. Öbür yanda, emperyalistlerin, yabancı sermayenin ve onların yerli ortaklarının, derebeyi artığı büyük toprak ağalarının çıkarlarına hizmet edenler, gericiler var. Irkçılar, turancılar, halifeciler, padişahçılar, her soydan faşistler bu cephede yer almışlardır; bağımsızlık, demokrasi ve barış için savaşanların karşısına dikilmişlerdir; memleketimizde bir faşist diktatörlüğü kurmak için pusuda bekliyorlar. Onları halkın ilerici kuvvetlerinin uyanıklığı durduruyor. Bu ilerici halk yığınlarının birleşmiş gücü memleketimizin mutlu geleceğinin en sağlam garantisi olacaktır.

Yurdun hasretini çekenlerin onun dertleriyle dertlenmemesi, acılarını, sevinçlerini kendi yüreklerinde duymaması, sosyal, ekonomik, politik meseleleriyle ilgilenmemesi mümkün değil. Bu dergi yurdun dertlerini, sevinçlerini yurttan uzak düşenlere, yurttan uzak düşenlerin dertlerini yurda ulaştırmak için çıkıyor.

Büyük tehlike

Faşizm yurdumuzda hiçbir zaman bugünkü kadar büyük bir tehlike olmamıştı. Bugün memlekette bütün yurtseverler faşizm tehlikesine karşı halkımızı uyarmıya çalışıyorlar. Onun demokrasi için büyük bir tehlike olduğunu anlatarak faşizme karşı savaşıyorlar.

Memleketimizde faşizm bugün neden büyük bir tehlike oldu?

27 Mayıstan sonra geniş halk yığınları milyoner türetme politikasından kurtulacaklarını ummuşlardı. Yokluğun ortadan kalkacağını sanmışlardı. Her alanda sosyal adaletsizliğe son verecek reformlara susamışlardı. Vergilerin azaltılması, hayat seviyesinin yükseltilmesi için askeri masrafların kısılması, barışçı bir politikaya, Atatürkün dış politikasına dönülmesi bekleniyordu. Böylelikle, harpçı gidişe son verilmesi isteniyordu. İşçiler sendi-

kalarında ve partilerinde bu umutla hızla toplanmaya koyuldular. İşsizliğe çare bulunması, ücretlerin yükseltilmesi isteğiyle mitingler, gösteriler ve hattâ grevler yapmaya başladılar. Koylüler toprak için sabırsızlandıklarını çeşitli yollardan ortaya koydular. Öğretmenler, bilim düşmanı gericilerin baskısına karşı açıktan açığa savaşa geçtiler. Hükümetin büyük tüccarlara, fabrika sahiplerine, yabancı şirketlere imtiyazlar vermeğe devam etmesi karşısında, milyonlarca esnaf ve yerli sanayici seslerini yükseltmeye başladılar. Bu, halkımızın demokrasi isteği ile uyanması ve dayatması demekti.

İşte halkımızın, bu isteklerini günden güne daha sert şekilde dayatmaya başlamasına, haklarını istemesine karşı, yerli ve yabancı milyonerler, bankacılar „Bu böyle gidemez" demeye başladılar. „Reform istekleri yabancı sermayeyi ürkütüyor" yaygarasını ortaya attılar. Büyük toprak ve para babaları adına, Türkiyenin en büyük zengini Vehbi Koç bu iddiaları durmadan tekrarladı. Yabancı sermaye ortağı milyonerler ve toprak beyleri, parlâmentonun, basının, partilerin, sendikaların susturulmasını, işçi, köylü, esnaf, öğrenci ve öğretmenlerin isteklerinin önlenmesini açıkça istediler.

Her devirde, her memlekette ve her zaman zuhur ettiği gibi, bizde de vatansız ve aynı zamanda şahsi refah ve menfaatini vatan ve milletin zararında arıyan sefiller vardır ... Fakat mukaddesatının kurtuluşu gayesiyle çırpınan bütün millet, bu mücahede yolunda her türlü manileri muhakkak ve mutlaka kırıp süpürecektir ...

Atatürk

„27 Mayıs yabancı sermayeye güven getirmedi" dediler. Bu iddialarla harekete geçen mültimilyonerler, bütün geri düşünceli teşkilâtları kendi etkileri altına aldılar. İşlerine en elverişli saydıkları Turancıları, ırkçıları, kafatasçıları, düşükler devrinin soygun hasretiyle yanıp tutuşan intikamcıları Adalet Partisi idaresinde topladılar. Elleri altındaki basın ve öteki kuyruk partilerindeki taraftarlariyle, halkın her çeşit geçim zorluklarını kendi gerici emelleri uğrunda sömürmeğe çalıştılar.

Bayarın Kayseriden çıkışı ile başlıyan olaylar, mültimilyonerlerin gençlik, ordu, halk hareketlerine karşı duydukları kini açığa vurdu. Kurmak istedikleri açık çıplak diktatörlük için memleketi kardeş kanına boyamaktan çekinmiyeceklerini gösterdi.

Faşistler, demokrasi savaşlarına „huzur bozuyor" diye karşı çıkıyorlar. Kuvvetli bir dikta rejimi kurarak halkı susturmak, her çeşit demokratik istekleri önlemek amacı güdüyorlar. Bunun için AP-de ve öteki kuyruk partilerinde tuttukları köşebaşlarında faşist dikta amaçları uğrunda çalışıyorlar. Bunlar ordudan atılan bütün subaylardan faydalanmayı da hiç ihmal etmiyorlar.

Buna rağmen sadece bir avuç milyonere dayanan bu aşırı gericilerin çabaları kendi başına büyük bir tehlike olamazdı. Fakat hükümetin politikası faşistlerin işini kolaylaştırıyor, güçlerini artırıyor. Ayrıca yurdumuzda gelişen demokratik hareketlerden, yükselen tarafsızlık seslerinden kuşku-

lanan Amerikan ve Batı Alman harpçilerinin bunları gizlice desteklemesi de tehlikeyi bir kat daha büyütüyor. Demokratik gelişmeyi baltalıyor.

Böyle bir anda, ister memleket içinde, ister memleket dışında bulunsun, bütün yurtseverlere düşen ödev, bu faşist tehlikeyi halka göstermektir. Halkı antifaşist cephede birleştirmektir.

Demokratik kuvvetlerin tam birliği sağlandığı zaman, Anayasa uygulanarak bu faşist tehlike kesin olarak önlenebilecek, demokrasi kurulabilecektir. Yeter ki, hepimiz bu yurttaşlık ödevini yerine getirebilelim.

Pahalılığın nedenleri

Geçim boyuna zorlaşıyor. Yiyecek, içecek, giyecek, yakacak fiyatları göğe merdiven kurdu. Ya ev kiraları! İşçiler için, dar gelirliler için tüm yıkım. Hükümet, yalnız posta-telgraf, taşıt ücretlerine, Tekel maddelerine 340 milyon liralık bir zam koydu. Postayla yurt dışına bir mektup bir lira. Köprüden Bebeğe, ikinci, 60 kuruş. Pendik-Köprü, ikinci, 125 kuruş. Haliç biletleri 50 kuruş. On kelimelik telgraf 250 kuruş. Otobüs, dolmuş, troleybüs biletleri de öyle. Rakı, sigara, gazyağı fiyatları öyle ki, zehir zemberek.

Ekmeğin gramajı düşüyor, fiyatı yükseliyor. Neden? Et, yağ neden işçi sofralarında görünmez oldu? Neden her şey ateş pahasına? Neden işçi gündelikleriyle çarşı fiyatları arasında böylesine bir uçurum var? Bu soruları her gün, her işçi, her ev kadını, her asker anası, her memur, halkın % 98 -i sorar.

Halkın ezici çoğunluğu: İşçisi, köylüsü, esnafı, memuru bu pahalılık ejderiyle boğuşurken, bir avuç azınlık — mutlu zenginler neden ucuzluk içinde yüzüyor? Bunun nedenini artık bilmiyen, görmiyen pek azdır. Bizde Vehbi Koç gibi, Taşkent gibi, Hacıağa gibi, Burla Kardeşler gibi mültimilyonerler, bankerler, aracı — vurguncu büyük tüccarlar çok, ama aklın almıyacağı kadar çok kazanırlar. Bir işçinin kazandığı bir liraya karşılık bunlar 22 bin lira kazanırlar. Bir işçiden 22 bin misli fazla kazanan mutlu bir zengin için ekmeğin gramajı düşmüş, etin fiyatı yükselmiş gibi bir geçim derdi yoktur. Tamtersine, fiyatlar yükseldikçe Taşkentlerin, Koçların gelirleri bir kat daha artıyor.

Geçim zorluğunun, pahalılığın boyuna artmasının bir sebebi, millî gelir dağılışındaki büyük adaletsizliktir. Bundan ötürü, bu haksızlığa, bu vurgunculuğa karşı geniş yığınlar arasından gelen büyük bir tepki, bir karşıkoyuş vardır. Bu direnme ve karşıkoyuşun başında işçiler gelmektedir. Hemen bütün işyerlerinde, fabrikalarda işçiler, hemen hemen bütün işçi sendikaları işçi gündeliklerinin artırılması için çetin bir savaşıma girmişlerdir. Bugün 36 bin Tekel işçisi, 60 bin maden işçisi, 40 bin deniz adamı, aşağı yukarı 500 bin işçi, patronlarla iş anlaşmazlığı çıkarıyor, gündeliklerinin artırılmasını istiyorlar. Sendikalar, en az gündeliğin 17 lira olmasında ayak diremektedir.

Pahalılığın sebeplerinden biri de vergilerdeki adaletsizliktir. Hükümet bu yıl 11 yeni vergi getirdi. Bunlar, dolaylı ve dolaysız vergilerdir. Ekmeğe,

ete, giyeceğe, yakacağa, pasaport harçlarına, geçimle ilgili her şeye bindirilmiştir. Yalnız bu yılki ek vergiler 1 milyar 200 milyon liradır. Yılda 2 milyar kazanan büyük toprak-çiftlik ağaları, sadece 40 milyon vergi ödeyecek. Yalnız bu örnek bizdeki vergi adaletsizliğinin ne korkunç ölçüler almış olduğunu göstermiye yeter. İşçiden bono salması tıkır tıkır kesilir. Patronlar, büyük iş adamları, büyük firmalar milyonlarca vergi kaçakçılığı yaparlar. Halk bugün bu vergi soygunculuğunun, bu adaletsizliğin kaldırılması için savaşmaktadır. Fiyatları ayarlamak vurguncu tüccarın insafına bırakılmıştır. Halk fiyatların sıkı kontrole tabi tutulmasını istiyor.

Pahalılığın ana sebebi, memleketin ekonomik gücüyle denk olmıyan ve her yıl artan ordu masraflarıdır. Daha doğrusu hükümetin NATO masraflarıdır. Bunlar eziyor bizim halkın sofrasını. Borç yiyen kesesinden yer. Bu yıl yalnız borçların faizleri için hükümet 180 milyon Dolar —1 milyar 800 milyon lira taksit ödeyecek. Bütün bunlar fiyatlara biniyor, fiyatlar yoluyla halkın sırtına yükleniyor. Hava Kuvvetleri Komutanı General Tansel, Nato masraflarının bizi ezdiğini, memleketin kalkınmasını baltaladığını gazetecilere söyledi.

Sözümüzü bağlıyalım. Memlekette pahalılığa karşı geniş halk yığınları arasından gelen bir direnme vardır. Halk bu âfetin önlenmesini, bu kördüğümün çözülmesini istiyor. Halk yaşamak istiyor.

M. Derince

Reportaj:

Leyleğin yuvadan attıkları

Şubatta Batı Almanyada kalabildiğim iki hafta içinde birkaç şehir dolaştım. Köln'de olsun, Münihte olsun, sokaklarda, belirli gezi yerlerinde ve lokantalarda sık sık bizim işçilere rasladım. Yalnız Batı Almanyada değil, İsviçrede, Avusturyada, Belçikada, bizim işçiyi öteki yabancı işçilerden ve yerlilerden ayırdetmek pek de zor değil. Her yerde şamatalı konuşmamız sağolsun.

Köln'de, karlı bir Şubat günü öğle yemeğine gittiğim lokantada da bir grup işçimizi işte böyle pervasız konuşmalarından tanıdım. Kapıya yakın masamda yalnızdım. İlk biramı içerken, ısmarladığım yemeği bekliyordum. Dilimizi konuşan kalınca bir ses kulağıma kadar geliverdi:

— Şu yalnız herifin masasına oturalım be! diyordu.

Hemen birkaç masa ötedeki kapıya kaydı gözüm. Üç kişiydiler. Masama doğru yürüdüler. „Öteki yerler boş mu değil mi, sen sor . . ." diye aralarında çekişiyorlardı. Almanca sorulacak ya, göze alamıyorlar. Almanyada yıllanmadıkları belli. Onları üzmedim:

— Buyurun, oturun, dedim.

Bakışıp kaldılar. Ama hayretleri uzun sürmedi. Sen de mi işçisin, değil misin, kimsin, nesin, nerdensin gibi ilk sorularını kestirmeden cevapladım.

Gazeteciliğimin onlara verdiğini zannettiğim yarı güveni daha da artırmak için, hepsine bira ısmarladım. Sargın bir sohbete girişmemiz de gecikmedi.

— Yahu, dedi, tıknaz ve karayağız olan. İnsan gurbette bir vatandaşına raslayınca, basbayağı sılasına dönmüş gibi oluyor.

Ötekiler eklediler:

— Vallahi çok sevindik sizi burada gördüğümüze . . .

— Ama ben sizleri burada gördüğüme pek sevinmedim, dedim. — Sözü nerden açmak istediğimi anlatmak için sordum —: Memnun musunuz burdan?

O karayağız işçi — hadi ona Karaoğlan diyelim — memleket türküsünü söyler gibi mırıldandı: „Söyletme beni, derdim büyüktür . . .“

— Söyle, söyle, dedim. Ben ne geçenlerde buraları dolaşan Kurum Genel Müdürü Gökçedağım, ne de Nadir Nadi gibi gazeteci . . .

— Onların geldiğinden bile haberimiz olmadı, dediler.

— Yapmayın yahu, gelmişler, işçilerimiz nerlerde çalışıyorsa oraları gezmişler, işçilerimizin hepsi memnun filân diye demeçler, yazılar . . .

— Belki, patronlarla konuşup bizi ıska geçmişlerdir.

— Abi, bizim çalıştığımız Taunus-Ford fabrikasında iki binden fazlayız Türk olarak. Aramızda işçi dostu geçinen mi ararsın, polisin mahsustan gönderdiği adam mı ararsın . . . Memnunuz diyenler her halde böyleleridir.

— Doğrusunu istersen, aramızda kadere kırkbeş deyip açlıktan kaçanlar da var, kafa gezdirmeye, yaşamaya çıkanlar da var. . .

— Bir de şu Alamanın tekniğine imrenip, acaba zanaatı ilerletebilir miyim umuduyla gelenler var.

— Peki, dedim, sizler kendiniz neden ve nasıl düştünüz buralara?

— Valla, dedi Karaoğlan, leylek yavruyu yuvadan attıktan sonra, gayrı o yavrunun hangi avluya düştüğü sorulmaz.

— Ama leyleğin yavruyu yuvadan niçin attığı da düşünülmez mi?

— Sebep işsizlik be abi! Beş milyon işsiz bu, dile kolay . . .

— Evet, düşükler istikrar tedbirleri alıyoruz diye açtılar yabancı mallara gümrük kapılarını. Gelsin yabancı mamuller, gelsin borç, gelsin yabancı sermaye derken, yerli iş adamlarının eli ayağı kurudu . . .

— Doğrusun, bizim Bursa Sanayi Çarşısında da kepenkler o zaman indi işte . . .

— Sen ordan mısın Karaoğlan?

— Dökümcü kalfasıydım, dedi. Ustam iflâs edince, bizim işsizlik de başladı.

— Biliyorsunuz, dedim, bu yabancı rekabetinden başka, zaten güdük sanayiimiz, geliştirici yatırımlar yapılmadığı için, lüks yapılara, göstermelik seçim fabrikalarına önem verilmesi yüzünden . . .

— Say artık, dedi Karaoğlan, nemiz varsa askerî işlere yatırılıyor. Vergiler ağır. Kredinin aslan payını gözde iş adamları kapışır. Doğru dürüst iş kanunları da yok . . . Elbet bizden de dışarıya işçi göçleri başlar. Böylesi de Alaman gibi patronun canına minnet zaten . . .

— Bizden bu ucuz işçi göçü başlamıyabilirdi, dedim. Eğer 27 Mayıstan sonra huzur mu aftan çıkar, af mı huzurdan çekişmesine düşmeseydiler. Çalışan milletin cebinden, katmerli vasıtalı vergilerle, zamlarla aldıklarını,

kredi diye şımarık koca patronların sermayesine katıyorlar. Buna bal gibi enflâsyon derler.

— Uzatma abi, dediler. Buna düpedüz işçi satışı derler.

— Yok canım, satmıyoruz, diyorlar. Sizi buraya göndermekle işgücünü değerlendiriyormuş ağalar. Memlekette ücretlerin düşmemesi sağlanıyormuş böylece, işsizlik biraz olsun azalıyormuş. Burada Almanlardan teknik de öğreniyorsunuz. Para da biriktiriyorsunuz . . .

— Adam gibi hükümetse, dedi Karaoğlan, işçisini gözü kapalı konturatla satmadam, bu işleri başarsın memlekette. Lüks yapıcılığı değil, endüstri yapıcılığını teşvik etsin.

— Öyle ya, iş alanı dediğin, yalnız inşaatla açılmaz.

— Diyelim ki, ben Hilton Oteli yapısında çalıştım. Askerî yapılarda çalıştım. Ama bu yapılar bittiği gün, açıktaydım. Mesele, yapısı tamamlandıktan sonra, işin içerde de devam edeceği yapıda. Evvelâ fabrikalar kurmakta.

— Bizi hem satarlar, hem de Ankara radyosundan „işçimiz şöyle aslandır, böyle kaplandır" diye, çilemizle alay edercesine bize türkü çağırıverirler.

— Hem kalkınma kuruculuğu için vasıflı işçiye muhtacız derler, hem de bizi gurbeti göze aldıracak kadar bunaltırlar.

Sözü yine Karaoğlan bağladı:

— Fakat uzun sürmez bu gidiş, dedi. Buraya gelişimizin bir de dönüşü var elbet. Bana kalırsa, hele şu emek kanunlarını eksiği — artığı ile bir kurtaralım, yolun ötesi o kadar yokuş değil.

Saat ikiye geliyordu. İzin istediler. Birisi altı aydır biriktirebildiği yüz markı ailesine gönderecekmiş. Sonra hep birden hastanedeki bir kazazede arkadaşlarını ziyarete gideceklermiş.

Köln, 25 Şubat 1963 *Kafadar*

Gurbette geçen ömür ömür değildir.

Atasözü

Mektupların dili

„Osman ağabey,

İlkin ellerinden öper, sıhhatini sual ederim. Sağlık haberlerinize pek memnun oldum. İşleriniz dilediğiniz gibi gitsin. Bizlere gelince, çalışıp yuvarlanıyoruz işte. Geçen mektubunda ne kazandığımı, nasıl yaşadığımı soruyordun. Olduğu gibi yazayım da kararını sen ver. Bildiğin gibi teknisyen olarak çalışıyorum. Ayda 250 lira alıyorum. 75 lirasını tahsildeki kardeşime yolluyorum. 50 lira ihtiyar babama yardım ediyorum. Üniversiteye gitmek isteğimi bilirsin. Bunun için her ay 50 lira biriktiriyorum. Bunlar eder 175 lira. Oturduğum odaya verdiğim para, çamaşır yıkatma filân da 50 lira ediyor. Giyime, kitaba, gezmeğe para yok. Yemek için elime kalan 25 lira ile

ne yiyebiliyorsam, onu yiyorum. Yani kuru ekmekle soğan. Bir de senin dediğine uyup da, evlenseydim, artık halimi sen bilirdin . . . Baki selâm eder, tekrar tekrar ellerinizden öperim. Komşumuz Abdi efendileri sormuştun. Onun oğlu sizinle beraber Batı Almanyaya gitmişti. Uzun zamandır yazmadı. Bir öğreniver. Zavallı Abdi efendi çok merak ediyor. Şimdilik başka diyeceğim yok. Mektuplarını dört gözle bekliyorum . . ."

Hamburgda, 20 kişilik koğuşta, Osmanın yatağı etrafında toplanmıştık. Osman mektubu okudu, okuduktan sonra dikkatle katladı ve mintanının içine diktiği cebe yerleştirdi . . . Osman Sivaslıdır! . . .

Tornacı Salih, sigarasını bir daha çektikten sonra avucunda ezdi ve „Bir de şunu dinleyin" dedi:

„Salihçiğim,

Beni düşünüp yazmışsın, eksik olma. Fakat anlamalısın ki, ben 47 yaşında, üç çocuk babası ve artık işe yaramaz bir insanım. Sekiz yıldır seyyar satıcılık yaparak beş kişilik ailemin geçimini temin etmeğe çalışıyorum. Yıllarca mürettip olarak çalıştım da ne oldu? Sigorta yok, emeklilik yok. İşin sonu ne olacaktı? . . . „E şimdi başka mı?" diyeceksin. Yooo, başka değil ama, hiç göz göre göre patronun benim sırtımdan daha da zenginleşmesine katlanmama ihtiyaç kalmadı. Yeni bir işe başlıyacak gücüm yok. Gösterdiğin ilgiye tekrar tekrar teşekkür ederim . . ."

Tornacı Salih mektubu bıraktı. „Kardeşim." dedi. Kalktı, magnetofonu çalıştırdı. „Felek benim nemi ala?" yı çalmağa başladı. Salih İstanbulludur...

Törpü Mustafa Osmanın yatağı üzerinde bağdaş kurdu. „Mademki açtınız, ben de okuyayım. Hem akıl verirsiniz, hem karar." dedi. „Bakalım yazılanlar doğru mu?"

„Mustafa kardeş,

Seni bu çeteleyle rahatsız ediyorum, bilmem ki cevap verir misin? Ben de oraya yolcu olmağa niyetlendim. Ne dersin? Yalnız bizim mahalleden oraya giden Sarı Ali bana bir şeyler yazdı. Bilmem ki doğru mu? Bir de sana sorayım dedim. Sarı Ali mektubunda şöyle diyor:

„Sözüme iyi kulak ver. Ben buraları bir iyi gezdim. Dediğim, kitap gibi doğrudur. Bir kere sen Türksün diye altına atlas döşek sereceklerini sanma. Sonra işin kolay olduğunu düşünme. İlle de mesleğine uygun bir yere gireceğini de hatırına getirme. Öylesi de olur, böylesi de . . . Şimdi gelelim para işine. Eğer dolandırılmazsan, atlatılmazsan, haftada 90 marktan aşağı kazanmazsın. Haftada 100 veya 150 de kazanmak kabil. Ama sen öyle lâfa kulak asma. Batı Almanyada bizim Türk işçileri ortalama haftada 120 marka çalışır. Bundan vergisini, sigortasını kes, ev kirasını çıkar, şusu busu haftada 70—80 mark kalır eline. Yol parasıydı, cigarasıydı derken, daha da azalır. Hasta olmamak için insan gibi yemek yedin ve giyindin mi, bakarsın biriktirecek bir şey kalmamış. Sonra unutma, burası başka diyar. Bize benzemez. Radyo almadan, arada bir sinemaya gitmeden olmaz. Bunları yapmaz, bazıları gibi havuç haşlamasına ekmek doğrarsan, eh o zaman kenara bir şeyler ayırabilirsin. Otomobil işine gelince, burada otomobil kum gibi. Yalnız unutma ki, otomobil bizim memlekette ehemmiyetli. Burada olağan iş. Onun için her şeyi otomobille ölçme. Havuç haşlamasına yaşarsan, ortalama bir

kazancın da oldu mu, biriktirebileceğin para ile elden düşme bir araba alabilirsin. Ama gümrüğü de düşün. Burada yabanın kötü sözüne boyun eğdin mi, iki yılın geçer. Sonrası?. Sonrası Allalı kerim. İşte benim diyeceğim bu. İster inan, ister inanma . . ."

İşte Mustafa kardeş, Sarı Ali bunları yazmış. Sen ne dersin?"

Mustafa sustu. Mektubu bir salladı, sonra „Siz ne dersiniz?" dedi. Osman Salihe baktı. „Ya memleket hasreti?" dedi. Törpü Mustafa Adanalıdır.

Oğuz aramızda en gencimizdir. Birkaç ay önce makina başında kaza geçirdi. Kazadan çolak kalan kolunun yeni ile gözünü siler gibi yaptı. Ağlar mı diye baktım, gerçekten gözleri yaşlıydı. Cebinden babasının mektubunu çıkarıp okudu:

„Sevgili oğlum,

Paketi geri yolladım diye bana kızma. 260 lira gümrük ücreti, 26 lira paketi açtırma ücreti veremedim. Sen, paketin içindeki eşyanın bir iki gömlek filân olduğunu ve hepsine de 23 mark verdiğini yazmıştın. Bu ne iştir anlıyamadım. Gücenme evlâdım, ufak kardeşlerinin rızkından kesip gümrük ücreti veremem. Ben burada hasta, sen orada sakat kaldın. Kodamanlar sakatın, hastanın, fakirin haline aldırmaz. Geçen gün doktora gittim, reçete verdi. Eczaneye verdim, 430 lira istediler. Alamadım. Sen de oradan yollama sakın. Gümrükte 200–300 lira isterler de, boşuna masrafa girmiş olursun. Halimiz acıklı oğlum. Öleceğime üzülmüyorum, yedi yavruma yanıyorum . . ."

Oğuz, çolak kolunun yeni ile gözünü bir kere daha sildi . . . Oğuz Ankaralıdır.

Manisalı Üzümcü Sadık, kömür gibi kara, badem gözlerini Oğuza dikerek: „Silme ulan" dedi, „silme gözünün yaşını! Utanacak ne var? Memleketi bu hale sokanlar utansın!"

Güvercin

Türk genci, sen rejimin ve inkılâpların sahibi ve bekçisisin. Bunları zayıf düşürecek en küçük veya en büyük bir kıpırtı, bir hareket duydun mu, artık bu memleketin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır demiyeceksin. Hemen mücadele edeceksin ve kendi eserini koruyacaksın.

Atatürk

Kavel grevi ve sonuçları

Cumhuriyet devrinin en önemli grevi Kavel Fabrikasında oldu. Bu fabrika İstanbulda, İstinyededir. Sahipleri Amerikan General Elektrik firması ve onun milyoner Vehbi Koç, Burla Biraderler gibi yerli ortaklarıdır.

Bir ferdin diğer bir ferdi sömürmesi ortadan kalktığı nispette, bir milletin diğer bir milleti sömürmesi ortadan kalkacaktır.

Grevin sebepleri:

Fabrikanın Amerikada staj görmüş Müdürü İbrahim Üzümcü beş yıldanberi muntazaman ödenen ikramiyelerin bu sene eksik ödeneceğini bildirdi. Bu hareketiyle Müdür iş akdini tek taraflı olarak bozuyor, İş Kanununu çiğniyordu. 31 Aralık 1962-de Kavel işçileri bunu protesto ettiler, ikramiyelerini tam olarak istediklerini bildirdiler. Müdür, işçilerin bu isteklerini kendisine bildirmiye gelenlere „Ben sendika temsilcisi diye bir şey tanımıyorum." dedi. Sonra da sendika temsilcilerinden Ali Yıldırım, Metin And ve İsmet Eriş'i işten attı. Bu arkadaşlarını savunan sendikalı işçilere de baskı yapmaya, onları sendikadan istifaya zorlamaya başladı. Böylelikle, 7286 sayılı kanunu pervasızca çiğnedi. Üstelik, bu zorbalığa karşı gelen işyeri baş temsilcisi İlyas Kâbil'i de işten çıkararak, işyeri nizamnamesinin işçi temsilcisine tanıdığı hakları da çiğnemiş oldu. Bununla da yetinmiyen Müdür, 50 işçiye sendikadan istifa mektupları imzalattıktan başka, baskı hareketine devam edebilmek için işçiler arasına işçi olmıyan adamlarını soktu. Bunlara işyerinde meydan kavgası çıkarttırmaya, işçilere tuzak hazırlamaya çalıştı. Şuurlu işçiler, arkadaşlarını Müdürün bu tuzağına karşı uyardılar ve bütün kışkırtmaları başarısızlığa uğrattılar. Ama Müdür plânını uygulamaktan vazgeçmedi; şuurlu işçilerden on kişilik bir grubu daha işten çıkardı.

Dur ihtarı:

İşçiler soyguncuların bu zorba vekiline dur dediler. 220 Kavel işçisi birden, 28 Ocak 1963 de bu haksızlıkları protesto ettiler, işbaşı yapmıyarak greve geçtiler. Haklarını almak ve yabancı işçi çalıştırılmasını önlemek amaciyle fabrika etrafında pike yaptılar, yani kolcular gezdirmeğe başladılar. Bunun üzerine, Müdür hemen savcılığa başvurdu. 200 polisle fabrikayı sardırdı.

Dayanışma:

220 Kavel işçisinin tekvücut dayanışması, diğer işçileri de harekete getirdi. Yine Vehbi Koça ait General Elektrik Ampul Fabrikası işçileri hemen grevcilere yardım kampanyası açtılar. Vehbi Koçun Silâhtarağadaki Türk Demir Döküm Fabrikası'nın 800 işçisi de bu yardım kampanyasına katıldılar. Madeniş Sendikasının çağrısı üzerine, bütün sendikalar geniş bir destekleme hareketine giriştiler. Kavel grevinin işçiler arasında büyük bir sempati uyandırması üzerine, Türk-İş de kendisine bağlı bütün federasyon ve sendikalara bir genelge göndererek dayanışmaya çağırdı. İstinyeden 4000 kişi Kavel grevcileriyle dayanışma gösterisi yaptılar. Grevcilerin haklı istekleri halk oyunda büyük bir destek buldu, basında sempati yarattı. Bunun üzerine, İşverenler Konfederasyonu idarecileri işe karıştılar. Bunlar „Mülkiyet hakkımız tehlikede!" yaygarasını bastılar. İşverenlerin sözcülüğünü yapan, düşükler devrini savunan bazı gazeteler, grevcileri isyancı gibi gösterme çabasiyle haberler yaymaya başladılar.

Tek elin nesi var, iki elin sesi var.

Atasözü

Çatışma:

Bu kışkırtmalar devam ederken, fabrikanın önünde haklarını koruma nöbetindeki 220 grevci, bir sabah 100 kadar polisin coplu, tabancalı hücumuna uğradı. „Dağılın komünistler!" diye hücum eden bu polislere karşı grevciler cesurca haklarını korudular, dağılmadılar, kışkırtmalara kapılmadılar. Kavel grevcileri bu şuurlu davranışlariyle, daha geniş çevrelerin sempatisini kazandılar. Polisin açık saldırısı yarım saat sürdü. Kavgada 9 işçi ye 1 polis yaralandı.

İşverenlerin isteği ve baskısı ile yapılan bu polis saldırısı, patronların saldırganlığını iyice ortaya koydu. Onları destekliyen ortak hükümeti çok zor duruma düşürdü. Polisin haksızı koruduğunu herkes görüyordu. Polis saldırısı, Kavel grevini, fabrika sahibi ile grevci işçiler arasında bir ücret anlaşmazlığı olmaktan çıkarmış ve Anayasa haklarını koruma yolunda bir memleket meselesi haline getirmişti.

Hükümetin tutumu:

Grev, yurt çapıda bir sermaye-emek çatışması, demokratik haklarını istiyen işçilerle bu hakları çiğniyen patronlar arasında bir kavga halini alınca, hükümet hemen harekete geçti. Bakanlar Kurulu toplandı. Adalet Bakanı 17 sendika başkanının tevkifini istedi. Demek ki, tabanca ve coplardan sonra, mahkemeler işletilecekti. Fakat olayları yakından izliyen ve halk oyunun grevcilerden yana olduğunu yakından gören İstanbul idarecileri, sendika başkanlarının tevkif edilmesinin hükümetin zararına olacağını gördüler. Ortak hükümetin bunun altından kalkamıyacağını söylediler. Bunun üzerine, Adalet Bakanının emriyle sabah kesilen tevkif müzekkereleri akşam iptal edildi.

İşverenlerin manevrası:

Tertipledikleri plânın hızla kendilerine karşı döndüğünü gören işverenler, halk oyunu şaşırtmak için, hemen işçilerle görüşmelere yanaştılar. İşçi temsilcilerine grevcilerin isteklerini kabul ettiklerini söylediler. Fakat bir gün sonra anlaşma protokolünü imzalamaktan kaçtılar. İşçileri kötülemek gayretiyle „Grevciler işten çıkarılan sendikacıların hepsinin geri alınmasında haksız olarak ayak diriyorlar." dediler. Arkasından da bütün işçileri işten çıkardılar. Fabrikanın kapısına „Kapatılmıştır" ilânını astılar. Yani kanunlara meydan okuyarak, yasak olduğu halde, lokavt yaptılar.

İşverenlerin bu meydan okuyuşuna karşı, işçi dayanışması çok daha kuvvetlendi. Grevcilere yardım kampanyası yurt ölçüsünde genişledi. Hattâ Hür Dünya Sendikaları Federasyonu bile Kavel grevcilerini destekledi.

İlmin genel gelişimi herkesin önüne şu açık gerçeği koydu ki, insan yığınları, bir avuç imtiyazlı tarafından kanun yardımı ve tanrı lütfuyla idare edilsinler diye sırtları semerli doğmamışlardır.

Jefferson

Grevciler, küstahça geri alınmak istenen haklarını, fabrika etrafındaki nöbetçilerini arttırarak, savunmaya devam ettiler. 35 gün, soğuk demeden, gece demeden, fabrika önünde yarı aç yarı tok nöbet tuttular. Polis saldırısına göğüs gerdiler. Anlaşmaya varılmadan bir gün önce fabrikadan kablo yüklü kamyonların çıkmasını önlemek için barikatlar kurdular. Polislerle çarpıştılar. Yaralandılar. Uzun süren bu hak savunmasında işçilerden bazıları tatsak edildi ve mahkemeye verildiler.

62 gün süren bu zorlu direnmeden sonra Türk-İş ile İşverenler Konfederasyonu arasında 3 Mart Pazar günü bir anlaşma protokolü imzalandı. Buna göre: Kavel olayının ikinci günü işten çıkarılan 9 işçi 20 gün içinde işlerine dönecekler. İşçilerin 1962 ikramiyeleri fabrikanın çalışmaya başlamasından en geç bir hafta sonra ödenecek. Daha önce işten çıkarılmış bulunan dört işçi yeniden işe alınmıyacak, fakat bunlara kanunî ödenekleri verilecektir.

Grevin sonuçları:

Türkiyenin en büyük milyonerleri ve yabancı sermaye ortakları kendileri sebep oldukları bu olayı neden gizli ellerce hazırlanmış diye göstermeye çalıştılar?

62 gün süren anlaşmazlık sırasında iyice anlaşıldı ki, işverenler bu olayla şu amaçlarına varmak istiyorlardı:

a. Demokratik gidişi önliyecek bir terör havası yaratmak.

b. Anayasada yer alınış demokratik işçi haklarının işçilere yardım etmiyeceği kanısını uyandırmak.

c. İşçi hareketlerinin tabanca ve copla önleneceğini göstermek.

ç. Sendika temsilcilerinin işçiler arasında hızla artan itibarını kırmak, ve böylece sendika hareketindeki gelişmeyi boğmak.

d. İşçileri toptan kapıdışarı atabileceklerini göstererek, her çeşit işçi isteklerini bastırmak, Grev, Toplu Sözleşme ve Sendikalar Kanunları ile işçilere tanınacak en ufak hakları önlemek.

e. Anayasanın ve öteki kanunların işçilere tanıdığı hakların kullanılmasını imkânsızlaştırmak amaciyle işçi teşkilâtlarını bölmek.

İşverenler bu amaçlarını, yaylım ateşlerini özellikle Madeniş Sendikasına ve Türkiye İşçi Partisine yöneltmekle ortaya koydular. Kahraman Kavel grevcileri ve onları sonuna kadar destekliyenler, işverenlerin bu sinsi plânlarını tamamen suya düşürdüler. Kavel grevi ve dayanışması, hükümetin İş Kanunundaki antidemokratik grev yasağı hükmünü uygulamasına müsaade etmedi. Pikeleri yasak eden Ceza Kanununun 201 ci maddesinin işletilmesine de meydan vermedi.

Kanaatimizce, Kavel grevi memleketimizde modern metotlarla yapılan ilk organize grev örneği oldu. Bu özelliği ile grev hareketinde yepyeni bir çığır açtı. İşçi sınıfının sarsılmaz birliği karşısında en azılı kanun tanımaz milyonerlerin dahi geriletilebileceğini gösterdi. Halkımızın demokratik haklar için savaşanlarla dayanışma duygusunun arttığını ortaya koydu. Tek sözle, işçi önderleri için bir praktik hayat okulu oldu.

A. Çelik

İşçi hareketinde gerçek milli ülküler, aynı zamanda gerçek enternasyonal ülkülerdir.

Toprak reformu üstüne

Bugün milletçe duyduğumuz en büyük ihtiyaç millî demokratik bir düzen kurmaktır. Az gelişmiş memleketlerdeki geriliği giderme, demokrasinin sağlam temellerini kurma, daha ileri bir toplum haline gelme savaşı, bazı ayrılıklara rağmen, bütün geri kalmış memleketlerde müşterek vasıflar taşır.

Bizde toprak reformu meselesi:

Bizde toprak reformu çalışmalarına 1935 de başlandı. 1937 yılında Milletlerarası İş Bürosu Toprak Reformu Başkanı Cornize getirtildi. Bu uzmanın verdiği rapora dayanarak bir toprak reformu tasarısı hazırlandı. Ve iş orada kaldı. On bir sene sonra, 1945 de ,,Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ,,Mecliste kabul edildiyse de, bu da kısa bir zaman sonra işlemez hale geldi. Bunun sebebi, başta Menderes olmak üzere, Kasım Gülek, Cavit Oral, Kasım Ener, Şeref Uluğ gibi birtakım toprak ağalarının kanuna karşı gösterdikleri mukavemettir. Böylece reform meselesi kapandı. İlk hazırlıklardan bugüne otuz yıl geçtiği halde, köklü bir toprak reformu tasarısı Meclise getirilemedi.

Toprak dağılımı:

1952 ziraat anketine göre, çiftçi ailelerinin 21060 ı, 70,1 hektarın (701 dönümün) üstünde araziye sahiptir. Bu çiftçiler toplam 2,527,800 çiftçi ailesinin yüzde 0,855 ini teşkil etmektedir. 50—70 hektar arasında arazi sahibi 16,800 aile de bu gruba eklenirse, toplam tarım nüfusunun % 15,5 u bir araya getirilmiş olacaktır. En geniş arazi sahipleri, tarım nüfusunun % 1 ine yaklaşmaktadır. Bunların elindeki arazinin ortalama büyüklüğü 1815 dönümdür. Toprak böylesine adaletsizce dağılmıştır.

Tarım gelirinin bölünüşü:

Yine 1952 de yapılan araştırmalara göre, tarım kesimindeki gelirin % 52 sini, çiftçi ailelerinin % 10 u almaktadır. 400 bin kadar olduğu tahmin edilen bu ailelerin 1962 yılındaki ortalama geliri 30 bin lira civarındadır. Buna karşılık, çiftçi ailelerinin % 90 ı tarım sektöründeki toprak gelirinin % 48 ini almaktadır. Bu ailelerin geliri 2500 lira, adam başına ortalama gelir ise 500 lira civarındadır. En düşük seviyede olan % 10 çiftçi ailesinin tarım gelirinin % 14 ünü aldığı gözönünde tutulursa, bu ailelerin ortalama geliri ile en yüksek gelir seviyesindeki çiftçi ailelerinin ortalama geliri arasındaki

farkın 38 misli olduğu görülür. Bir grupta ortalama adam başına gelir 160 lira, diğerinde ise 6000 liradır. Bu da gelir bölüşümündeki adaletsizliğin korkunçluğunu gösterir.

Ortakçılık, yarıcılık, marabacılık:

Derebeyliği tasfiye etmemiş memlektelerin müşterek vasıflarından olan ortakçılık, yarıcılık, marabacılık sistemi bizde yaygın olarak devam etmektedir. Kadillaklı büyük toprak ağaları şehirlerde otururlar. Toprağı bizzat işliyenler yarıcı, ortakçı, maraba durumunda olan küçük arazi sahipleri, fakir çiftçiler ve ırgatladır. Bizde tarım yatırımlarının, istihsal oranının çok düşük seviyede kalması, bu ilkel tarım işletme metotlarının sonucudur. 1963 Türkiyesinde tarımda çalışan ve ilkel bir hayat yaşıyan üç kişi, tarım dışında çalışan bir kişiyi besliyebilmektedir. Oysa millî geliri, dış ticaretimizi artırmanın başlıca şartı tarım ürünlerini artırmaktır. İktisadi ve sosyal kalkınmanın, geriliği gidermenin başlangıç noktası budur.

Devletin toprak dağıtması:

Buraya kadar söylediklerimiz, memlektetimizdeki istihsal kuvvetlerinin geriliğini, toprak ve gelir dağılışının adaletsizliğini gösteren bazı çizgilerdir. Memleketimizde bir toprak reformu, ziraat reformu ihtiyacı, ilericiler cephesinde, ilim cephesinde kavranmıştır. Aşağıdan gelen baskılar sonucu olarak devlet de bir toprak reformu ihtiyacını duymuştur. Fakat idareciler, eskiden olduğu gibi, yine göstermelik bir toprak reformu kanunu ile yetinmek istiyorlar. Toprak kanununa göre, devlet, büyük toprak ağalarının elindeki toprağı lüzum gördüğü zaman satın alacak, bu toprakları fakir ve topraksız köylülere yirmi yıl vadeli borçlandırma ile satacaktır. Bu parayı fakir köylü ödeyemez. Devletin elindeki kıraç toprakları dağıtmakla da toprak reformu yapılamaz. Toprak reformunun yapılabilmesi için büyük ağaların elindeki toprakların, topraksız ve az topraklı köylüye dağıtılması esastır.

Ayşe Eren

Her şeyden önce memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır.

Atatürk

Adanada topraksız köylülerin yürüyüşü

„Olur mu, böyle olur mu,
Topraksız köylü olur mu?"

Adanada 28 Nisanda yürüyüş yapan binlerce topraksız köylünün ellerinde taşıdıkları dövizlerden bir tanesi budur. Civar köylerden yalmayak gelen köylüler, ellerinde ayrıca şu dövizleri taşıdılar: „Biz fakir vatandaşları refaha

kavuşturacak toprak reformudur!" „Türk köylüsü köle olamaz!" „Anayasanın 37 ci maddesinin uygulanmasını isteriz!"

Bunlar, yüzyıllardır toprak hasreti çeken, ağaların baskısı altında ezilen az topraklı ve topraksız köylülerin Adanadaki ilk teşkilâtlı yürüyüşte ileri sürdükleri şikâyetlerdir. Bu yürüyüş sessiz yapılmış değil, 17 milyon topraksız ve az topraklı köylünün gür sesini duyurmuştur. Göstermelik toprak reformu kanunlariyle köylüyü avutmaya çalışan idarecilere, toprak ağalarına karşı köylünün yüreğinde kabaran isyanı dile getirmiştir.

Anayasanın 37 ci maddesi köylüye toprak verilmesini, ziraat reformu yapılmasını ana haklar arasında sayıyor. Oysa Mecliste çöreklenen toprak ağaları ve onların temsilcileri hazırladıkları kanun tasarısında bu hakkı kuşa çevirdiler. Şimdi bunu protesto eden Adana köylüleri Meclise, hükümete sesleniyorlar: „Olur mu, böyle olur mu, topraksız köylü olur mu?" diyorlar. Bu yürüyüşün en büyük mânası, köylümüzün, haklarını aramak ve bunları gerçekleştirmek için bir uyanma ve teşkilâtlanma devresine girdiğini göstermesidir. Bu yürüyüşlerin memleket ölçüsünde genişlemesi, hükümeti toprak dâvasını ciddi olarak ele almaya zorlayacaktır. Adana yürüyüşü ilk teşkilâtlı köylü yürüyüşü olması bakımından çok önemlidir.

Selma Aydemir

Çiftçi ve çoban bu millet için unsuru aslidir.

Atatürk

Kürt meselesi

Erzurum Askerî Ceza Mahkemesinde Kürt milliyetçilerinin muhakemesine devam edildiği şu günlerde, Irak Kürdistanındaki olaylar ve Kürt problemi yeniden dünya basınının kalburüstü konularından biri haline geldi.

Irak Kürtleri 1958 devrimine aktif olarak katıldılar. Kırallığın devrilmesi, cumhuriyetin kurulması memleketin bütün hürriyetsever kuvvetlerinin zaferiydi. Kabul edilen geçici Anayasa, Irak Cumhuriyeti içinde Kürtlerin milli varlığını ve milli haklarını tanıyordu. „Kürdistan Demokrat Partisi" lideri Barzani, her türlü separatizmi reddederek, demokratik ve eşit şartlar içinde Arap-Kürt kardeşliğinin kuvvetlendirilmesi, yeni cumhuriyetin geliştirilmesi şiariyle ortaya çıktı.

Halk yığınlarının uyanmasından korkan Kasım, demokratik hürriyetleri yok etme yolunu tuttu: Demokratik teşkilâtlar kapatıldı; ilerici kimseler, bu arada Kürtler tevkif edildi; Kürt çocuklarının okullarda kendi dillerinde okuyup yazmaları yasak edildi; uydurma bahanelerle Kürdistana askerî birlikler gönderildi, şehirler, köyler topa tutuldu; Kürtler silâha sarılmak, kendilerini savunmak zorunda bırakıldı. Kürt köyleri uçak bombalarıyla yerle bir edildi, yüzlerce aile ocağı söndürüldü.

Kürtlere karşı açılan bu savaştan Irak Cumhuriyetinin düşmanları faydalandılar. Kürdistana yağdırdığı bombaların son hedefi Kasımın kendisi oldu.

8 Şubat 1963 hükümet devirmesinden sonra, Barzani askerî harekâta son verdi. Yeni hükümetin Kürt meselesini çözmesi gerekiyordu. Çünkü yeni hükümet devirmesini yapanlar, Kasımın hiyanet ettiği 14 Temmuz 1958 inkılâbının amaçlarına dönmek ve onları gerçekleştirmek istediklerini ilân etmişlerdi. Gerçi Kasımla savaşan ilerici kuvvetlere karşı girişilen kanlı terör, yeni Irak idarecilerinin samimiyetine inanmaya engeldi; fakat durumları onları, geçici bir zaman için de olsa, anlaşmaya zorluyordu.

Kürtlerin başlıca istekleri: Kürt halkıyla ilgili meselelerin demokratik yolla, anlaşmalara uygun olarak çözülmesi, geçici Anayasaya riayet olunması, tek Irak devleti içinde Arap ve Kürt milletlerine tam eşitlik sağlanmasıdır.

Ajansların bildirdiğine göre, Kürtler Irak devleti içinde otonom bir hükümet kurma hakkı elde etmişlerdir. Ayrıca merkezî hükümette kendi temsilcilerinin bulunması, Kürt çocuklarının okuduğu okullarda eğitimin Kürtçe olmasını istemektedirler.

Fakat Kürt meselesinin çözümü hâlâ sürüncemededir. Öyle anlaşılıyor ki, yeni Irak idarecileri vakit kazanmağa çalışıyorlar; kendilerini toplamak, sonra Kasımın yolunu tutarak, Kürtleri ezmek istiyorlar. Ama, Kürt millî hareketi kolay kolay bastırılacağa benzemiyor.

Gerçi bize milliyetçi derler. Ama biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle işbirliği eden bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların milliyetlerinin bütün icaplarını tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz herhalde hodbince ve mağrurca bir milliyetçilik değildir.

Atatürk

İşçi gözü ile okuyalım.
İşi kompası ile ölçelim.

Okuyalım — Anayasa-Madde 10: „*Devlet ... insanın maddi ve mânevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.*"

Düşünelim — Devlet bu şartlardan hangilerini hazırlamıştır? İşçimizin yaşama şartlarında yeni Anasyasadan öncesine nazaran elle tutulur, gözle görülür bir gelişme var mı?

*

Okuyalım — Anayasa-Madde 14: „*Herkes, yaşama, maddi ve mânevi varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetine sahiptir.*"

Düşünelim — Bu geliştirme haklarına, en başta işsiz ve aç kalmamak hürriyetine nerede sahibiz? Elbette yurdumuzda. Ohalde neden geçimini yurt dışında aramak zorunda bırakılmış onbinlerce işçimiz var?

*

Okuyalım — Anayasa-Madde 41: „*İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir.*"

Anayasa-Madde 45: „*Devlet, çalışanların, yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamalarına elverişli adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır.*"

Düşünelim — Öyleyse, neden gelir bölüşümünde 22 bin misli fark gösteren adaletsizlik? Neden 5 milyon işsiz? Neden asgari ücret faciası? Hâlâ acı soğan kuru yavan geçim indirimi insanlık haysiyetine yaraşır mı?

*

Bu konuda, kanun okumağa, kanun hükümlerini çalışma şartlarımızla karşılaştırmağa ve düşünmeğe devam edeceğiz.

Körkadı

Barış üstüne

Barış ve bağımsızlık birbirinden ayrılamaz. Bağımsızlık olmazsa, barış olamaz. Barışı severiz, ama bu, bizi sömürgeye çevirir ve sömürürlerse, memleketimizde insanın insanı sömürmesi varsa, susacağız demek değildir. Hayır, susmıyacağız. Biz barışı severiz, ama bağımsızlığı daha çok severiz. Bunun için milletimiz bütün gücüyle tam bağımsızlık için savaşıyor.

Sukarno

*

Nükleer harp korkusu çok ciddi sosyal ve psikolojik sonuçlar doğuran dayanılmaz bir durum yaratmıştır. Eğer bir nükleer harpla yeryüzünden her şey silinip süpürülebilirse, hiçbir şeyin değeri, en küçük bir önemi yoktur. Insanlar gittikçe daha çok böyle düşünüyor. Bir nükleer harbe meydan vermemek meselesi bugünün en önemli meselesidir.

C. Bernal

*

İlmin bizce bilinen başarılarının uygulanmasiyle elde edebileceğimiz zenginlikler, en zengin ülkelerin fethi, ham madde, petrol, kömür kaynaklarına ortaksız hâkimiyet sonucunda elde edilecek zenginliklerin hepsinden daha çoktur. Devletlerin yüzyıllar boyunca uğrunda savaştıkları ve bugün savaşmağa hazırlandıkları maddi hedefler, aynî gayret barış şartları içinde sarfedildiği takdirde elde edileceklerin yanında hiç kalır, üstelik de kolay ve çabuk elde edilir.

C. Bernal

*

Barış medeniyetin fazileti, harp onun cinayetidir.

Viktor Hügo

Edalf yirmi iki yıl boyunca babasından hiç ayrılmamıştı. Küçüklüğünde, babası çift sürerken o çaputlara sarılı, evlekte yatardı. Baba pamuk toplar, çocuk ayağından bir kazığa bağlı, biraz ötede emeklerdi. Altı yaşındayken babasına yardım etmeğe başladı. Evleri hiçbir zaman olmamıştı. Ömürleri boyunca Amerikada, gündelikçi göçebe zencilerin dediği gibi, „güneşin peşinden gitmişler", kâh bir çiftlikte, kâh öbüründe çalışmışlardı.

Adını yazıp bize vermesini Edalften istediğimiz zamam utandı. Okula hiç gitmemişti.

— Vakit olmadı ki, diye üzgün üzgün açıkladı, hep çalıştım, babam okuma yazma öğretmeyi denedi, ama o da pek az biliyordu.

Bu bahar Alabama eyaletinde bir çiftlikte çalışıyorlardı. 25 Nisanda hesaplarını keserek Birmingama geçtiler. Oradan da, iş bulmak için daha ötelere, Güneye gitmek istiyorlardı. Şehre gece yarısından sonra vardılar. Sokaklar bomboştu. Çok geçmeden polis onları durdurdu. Yalnız beyazların oturduğu bu bölgede „kara serserilerin" geceyarısı ne aradıklarını öğrenmek istiyordu.

Babası karakola gitmek istemedi. Hiçbir suç işlemediklerini söyledi. Beyazların bölgesine şehri bilmedikleri için girmişlerdi. Babasının bu sözleri polisi kızdırmıştı. Adamın yakasına sarılmak istedi, zenci onun elini tuttu. O zaman polis, copu var kuvvetiyle onun başına indirdi. Adamcağız kaldırıma serildi.

Edalf bağırarak babasının üstüne atıldı, onu kaldırmağa çalıştı. Ne kadar zamam geçti hatırlamıyordu. Birisi onu, gelen kafesli bir arabaya doğru sürükledi. Gözyaşlarını silmek istiyordu, ellerine kelepçe vurulmuş olduğunu hayretle gördü. Elleri kanlıydı. Babasının kanı . . .

Edalf, Polis Müdürlüğünü hücresinde iki gün kaldı. Sonra onu bir odaya götürdüler.

— Baban, dediler, beyaz bir polisin hayatına kasdetmeğe yeltendiği için öldürüldü. Senin yapacağın iş Birmingamdan defolup gitmektir, yoksa ayni âkibete uğrarsın.

Edalf'in, çiftlikte kazanılmış 40 doları vardı. Birmingamdaki cinayeti anlatmak için başkente, Vaşingtona gelmişti. Başkentte onu kimse dinlemedi, dinlemek istemedi. Cumhurbaşkanına, Kongreye, gazetelere başvurdu. Onun derdi, trajedisi kimsenin umurunda değildi.

Edalf, Birleşmiş Milletlere gelerek uğradığı felâketi anlatıyordu. İşte karşımızda, kocaman kara ellerini, köylüler gibi, dizlerine koymuş, nereye gideceğini, başka ne yapacağını bilmez bir halde oturuyor. Babasının nereye gömüldüğünü bile bilmiyor.

— Nüyorkta nerede kalıyorsunuz?

Edalf soruyu anlamadı.

— Nerde geceliyorsunuz?

— Parkta, kanapenin üstünde, başka nerde geceliyebilirim? diye cevap verdi.

Edalf, doğduğu bu memleketi, ona kötü bir üveyana olan Amerikayı terketmek istediğini söylüyordu. „Bizi burada insandan saymıyorlar." diyordu. Yanındaki gazeteye gözü değdikçe yumruklarının nasıl sıkıldığını görüyoruz. Gazetede Birmingamda çekilmiş bir resim var: polis köpekleri zencilerin üstüne saldırtılıyor.

Dün de Birmingamda binden fazla nümayişçi zenci tevkif edildi. „New York Post" gazetesi muhabiri bildiriyor: „400 e yakın tutuklu — ki bunların bir kısmı altı yaşında bile yok — geceyi hapishanenin avlusunda yağmur altında geçirdi, çünkü koğuşlar, hücreler doludur."

Bunlar yirminci yüzyılda ve Birleşik Amerika Devletlerinde oluyor.

Nüyork, Mayıs 1963 *B. S.*

Dünya işçi Hareketleri

Fransada:

1 Martta başlıyan Fransız maden işçileri grevi 35 gün sürdü. Fransız madencileri gündeliklerine % 11 zam yapılmasını, emeklilik yaşının üç yıl indirilmesini, yılda dördüncü bir hafta tatili hakkının tanınmasını, çalışma saatlerinin azaltılmasını ve mesleğin geleceğinin garantiye alınmasını istiyorlardı. Greve, Fransada mevcut üç sendika konfederasyonu: C. G. T. (Komünist eğilimli), C. F. T. C. (Katolik eğilimli), F. O. (Sosyalist eğilimli) beraberce karar verdiler. Bu üç konfederasyonun temsilcileri aralarında bir Grev Komitesi kurdular. Grev kararının hemen ikinci günü Pompidu hükümeti zorla çalıştırma kararı aldı. Bu, madencilerin grev hakkını çiğnemekten başka bir şey değildi. Bundan ötürü sendikalar ve madenciler, ekonomik ve sosyal isteklerinin yanında grev haklarını korumak ödevini de yüklendiler.

35 gün süren grev hareketi sonunda madenciler şu haklarını da elde ettiler: Gündeliklere % 13, 25 zam. Bunun % 6,5 u derhal uygulanacak. Geri kalan ise 1 Ocak 1964 e kadar verilecek. Her işçi işe başlar başlamaz 100 yeni Frank alacak. Yılda dördüncü bir hafta tatili hakkı tanınacak. Emeklilik yaşı üç yıl azaltılacak. Devlet Kömür Madenleri İdaresi, sendikalarla, çalışma saatlerinin indirilmesi, emektar işçilere ilâve tatil hakkı tanınması ve mesleğin geleceği konuları etrafında konuşmalara girişecek.

Bu sonuç, bütün Fransız işçi sınıfının, işçiden yana aydınların madencilere gösterdikleri yakın bir dayanışma sonunda elde edildi. Madencileri desteklemek için bütün Fransada 5 Mart günü tekmil sendikalar tarafından genel grev ilân edildi. Bu genel grev kararı tam bir başarı ile uygulandı. Bundan sonra gaz, elektrik, demiryolu ve öteki taşıt işçileri, metalürji, motor sanayii işçileri ve memurlar aralıklı dayanışma grevlerine başladılar. Çeşitli iş kollarındaki işçiler, madencileri destekleme grevleri yaparken, kendi öz isteklerini de ileri sürüyorlardı. Bu dayanışma hareketine katılan öteki iş kollarındaki işçiler de kendileri için başarılar elde ettiler.

Grev hareketinin politik tarafına gelince: Maden işçilerinin grevi etrafında, Fransadaki sendika ve işçi hareketinde birliği geliştirme yolunda müsbet adımlar atıldı. Sosyalist, komünist, katolik ve bağımsız işçiler, grev sırasında birliklerini kuvvetlendirdiler. Bu birlik, sendika kademelerinde de görüldü; işçi sınıfının monopollere karşı yarınki savaşında yeni ufuklar açtı. İşçi sınıfının siyasi teşekkülleri arasında, Komünist, Sosyalist ve Birleşik Sosyalist Partilerinin bir zamandanberi gelişmekte olan birlik akımını daha da kuvvetlendirdi.

Madencilerin grevi, De Gol idaresinin, tekellerden yana gerici ve antidemokratik içyüzünü geniş halk yığınları önünde ortaya koydu. Zira Pompidu hükümetinin zorla çalıştırma kararı demokratik bir hak olan greve karşı bir baltalamaydı. Sendika hareketini parçalamayı da gözönünde tutuyordu. Fakat Fransız işçi sınıfının, ilerici aydınların, emekçi halkın birlikte savaşı ve sıkı sayanışması bu kararın uygulanmasına engel oldu.

Fransız işçi sınıfı büyük tekellere ve onların çıkarını koruyan De Gol idaresine karşı dayanışma bilincine kolay ulaşmadı. Bu bilince, düşe kalka, yene yene, yenile yenile vardı. Şuurlu sendikacılar, işçi sınıfının siyasi önderleri, yenilgilerden de, yenmelerden de gereken dersleri çıkarmasını ve işçi sınıfının savaş gücünü artırmasını bildiler.

Batı Almanyada

30 Nisan günü Batı Almanyada Baden-Würtenberg'de başlıyan metalürji işçilerinin grevine, patronlar lokavtla cevap verdiler. 400 bine yakın demirçelik işçisi kendilerini işsiz ve bütün sosyal sigorta haklarından yoksun olarak sokakta buldular. Batı Alman Metalürji İşçileri Sendikası Başkanı Brenner, verdiği bir demeçte, büyük motor ve otomobil fabrikaları, çelik dokümhaneleri kartellerinin olağanüstü kârlar sağladıklarını, istihsal temposunun, dolayısiyle istismarın daha da arttığını söyledi. Gündeliklere % 8 zam isteğinde bulundu. Patron temsilcileri bunu reddettiler ve dediğimiz gibi lokavt yaptılar. Bu lokavt Batı Alman işçi ve sendikacıları arasında derin bir hiddet uyandırdı. Sendikacılar dayanışma grevleri hazırlıklarına başladılar. Derken, durumum ağırlığını gören Batı Alman Ekonomi Bakanı Erhard, işi tatlıya bağladı. Gündeliklere ilk ağızda % 5 zam sağladı. Gelecek yılın Nisanına kadar daha % 2 zam karara bağlandı. Bu konuda patron ve sednika temsilcileri arasında bir anlaşma imzalandı.

Hikâye:

Çivi Çorbası

Patronun odası ile daktilo kızın bölmesini ayıran kapı aralandı. Elinde süpürge ve talaş kovası ile hizmetçi kadın göründü.

— Patron çoktan gitti Güzün hanım, dedi. Odasını da pakladım. Sen daha yazacak mısın?

Sekreter Güzin, yazı makinesinde cümleyi tamamlayıp noktayı koyduktan sonra, saç örgüsünü savurarak başını çevirdi.

— Ben de yoruldum artık, Atiye kadın, dedi.

— Çıkacak mısın?

— Yooo, beşe kadar bekliyeceğim ... şeyi ... ya telefon edecek, ya da uğrayıp alacak beni.

Atiye kadın anladım gibisine başını salladı. Fırsat budur diyerek de yarım dille yalvardı:

— Ne olur Güzün hanım, bi mektup daha yazıversen bizimkine. Sana çok zahmet oluyor ya ... Biliyorsun, benim elyazım kötü ...

— Ne zahmeti Atiye, otur da yazalım.

Güller açılıverdi kadıncağızın yüzünde. Hemen oracıktaki arkalıksız iskemleye oturdu. Ellerini dizlerine koydu. Başı yarı eğik ve yarı kapalı gözleri kuruca — irice ellerinin solucan gibi şişkin mor damarlarında. Sanki yazdıracağı şeyleri bu ellerden okur gibi usuldan usuldan söylemiye başladı:

— „Hasanım, erkeğim. Evvelâ mahsus selâm ederim . . ."

Güzinin pamuk elleri harf tuşlarında kelebekler gibi uçuşverdi. Atiye daha leb demeden leblebiyi anlayıp, çıtır çıtır yazıveriyordu.

— „Eskişehirden İstanbula göçeli dört mü beş mi mektup yolladım. Allah Güzün hanımdan razı olsun. Hakkını nasıl öderiz bilmem . . ."

— Sen şimdi beni de, zahmeti de karıştırma, kuzum.

— „Birine de cevap vermedin mektupların. Hiçbiri de eline değmedi mi bunların? Yoksa sen Eskişehire yazıyorsun da orda mı kalıyor? Bilmiş ol ki Hasan . . ."

— Atiye, bunları geçen sefer de yazdık.

— „Bilmiş ol ki, gecekondunun sahibi, gözümün yaşına bakmadan, iki çocuğumuzla attı berli sokağa. Yedi aylık birikmiş kiraya sayaraktan dikiş makinemizi de alakoydu. Çocukların biri sırtımda, biri kucağımda, attım kendimi İstanbula. Şimdi adresimiz Bursa sokağı . . . Numarası kaçtı dükkânın Güzün hanım?"

— Adresi de yazdık öteki mektuplarda Atiye, ötesini söyle . . .

— „Ben dün yirmi iki yaşımı doldurdum Hasan. Amma ellerime bakarsan kirk iki yaşını geçik . . . Allah şu tüccardan razı olsun. Eğer yazıhanesine hizmetçi almasaydı beni, İstanbulda da aç açık sürünecektik. Güzün hanım da çıkıp gittikten sonra, akşamları, üç masayı yanyana getirip, yorganın yarısı altımıza, yarısı üstümüze, koyun koyuna uyuyoruz burada yavrucuklarınla . . . Oğlan durup dururken hastalandı. İlkin anlıyamadık. Sonradan tifo olduğu . . ."

— Ayol bunu da yazdık . . .

— „Yirmi birinci geceyi geçirdik ya, artık korku yok diyorlar. Haftaya taburcu edeceklermiş hastaneden. İyi olsa, orda kalsa da, sıcacık, karnı da doyuyor, taburcu etmeseler ne olur sanki diye geçiyor içimden. Tövbeler olsun, günah mı aklımdan böyle geçirdiğim bilmem. Zor Hasanım, erkek kısmı hiç analık edemez, orası belli ya, kadın kısmının da çocuklara hem de babalık etmesi zor. Patron, sürgit yatılmaz yazıhanede, başının çaresine bak Atiye hanım demeye başladı. Ayda elli liraya hizmetçilikle üç boğazın kuru ekmeğine bile gücümüz zor yetiyor. Evi nerden bulurum bu zamanda İstanbulda? Gecekondunun tek odasına bile elli lira istiyorlar . . . Geçen ay çocukları kucağıma, elimi de yüzüme alıp Emniyet Müdürlüğüne gittim. Çocuk Bürosuna. Buncağızlarımın babası Almanyada dedim. Bir yıl oldu gideli, ne haber var, ne de para yolladığı, dedim. Kızına Hasanın . . . Birini bari alın şu çocukların, bir yuvaya yerleştirin, dedim. Çalış dediler bana. Çalışıyorum dedim. Anlattım kazancımın kuru ekmeğe bile yetmediğini. Tuttular, Sağlık Müdürlüğüne yolladılar beni. Ordan Çocuk Esirgeme Kurumuna. Ordan da bir paket CARE süt tozu tutuşturup elime, savdılar. İşte çocuk esirgemeleri bu kadar . . . Beni bırak Hasanım, eğer Güzün hanım evinde dişinden artırdığı şunu bunu getirmese sabahları, bu çocuklar temelli aç. Güzün hanım da

olanından vermiyor. O da darda. Hasta bi adama gönül vermiş. Olanca parasını ilâca yatırıyor. Adamla daha nikâhları bile . . ."

— Atiye, sen beni bırak, düpedüz dedikodu yapıyorsun kuzum.

— „Demem o ki Hasanım, burda fabrikanın lokavtına kalırettiğine yanmam. İşsizliğe kalırettiğine yanmam. Beni bırakıp gitmene de yanmam. Ama bu çocuklara kalırın ne? Orda da mı işsizsin yoksa? Orda da mı üç kuruş artmıyor dişten tırnaktan? Eğer bu çocukların babadan yana ekmeği suyu hepten kesikse, şunu açıkça yaz da, ben de birini bari evlâtlığa vermek için gazetelere ilân mı vereyim, yoksa . . . İnan olsun Hasan, dün akşam kızımız kuru ekmek yemek istemedi. Aç yatarım ana, aç yatınca daha tez uyuyorum, dedi. Olmaz dedim. Dedim ama, ana yüreği bu, şaştım. Tuttum, bir çivi çorbası pişirdim . . ."

— Yok daha neler, Atiye. Çivi çorbası da olur muymuş?

— Olur Güzün hanım, yaz sen. „Rahmetli ninemin aklı bu. Bir avuç unla bir de çivi attım çorbanın suyuna. Bayağı tatlı olmuş diye de seve seve kaşıkladı kızımız çorbanın suyunu. Çivisini de sana ayırdım bu çorbanın Hasanım."

— Hasanın ne kabahati var Atiye, sebep olanlara ayır o çiviyi.

— „Sebep olanlar sebepsiz kalsın, Hasanım. Bâki, sıhhatte daim ol. Allah her işini rasgetirsin orda, bakır diye tuttuğun altın olsun . . . Ölürüm de ayrılmam dediğin karın Atiye tarafından . . . İşsizlik ayırdı bizi, işsizlik ölümden betermiş . . ."

Atiye sustu. Gözleri hep ellerinde.

Güzin mektubu katlarken, dışardan ayak sesleri duyuldu. Beklediği geliyordu. Atiye usulca dışarı süzülürken, o da girdi. Gözlüklü, tepesinde saçları seyrelmiş, solgun, çelimsiz bir adamdı bu. Yakasında da bir fakülte rozeti. Hemen yaklaştı. Oturduğu yerde kalan Güzinin saç örgüsünü biraz çekeledi. Kollarını omuzlarından aşırıp boynunu sardı.

— Müjde, dedi. Mektup aldım sanatoryumdan. Bakanlıktan gelmiş evrakım. On beş gün sonra bir yer açılacakmış. Yatacağım.

Güzin makineye kapanıp hıçkırınaya başladı.

— Aaaa, niye ağlıyorsun kuzum? Sevinsene yatacağım diye . . .

— Ona değil, diyebildi Güzin. Şu Atiyenin hali dokundu bana.

— Ne oldu yine?

— Bir daha mektup yazdırdı. Çorbası beni çiviledi bu kadının. Dert neler de söyletiyor insana yarabbi!

— Anlamıyorum.

— Anlamıyacak bir şey yok. Adresini bilmiyoruz kocasının. İşçi Kurumundan da bilmiyorlar, biz böyle adam göndermedik diyorlar. E, Düsseldorfta Hasan usta demekle mektup bulur mu adamı? Yazdığımız mektuplar geri geliyor. Söyliyemiyorum kadıncağıza. Her halde bir dert var orda adamın başında, ya da hayırsızın biri, erkek değil misiniz . . . Söyle, ne yaparım ben şimdi bu mektubu?

— Bana ver o mektubu sen.

— Ne yapacaksın, adresi yok adamın diyorum.

— Bulurum ben. Bu mektubu Hasan ustaya iletecek posta da var, duyuracak ses de var.

F. E.